

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 8/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi tulvariskien hallinnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä huhtikuuta 2010 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi tulvariskien hallinnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 30/2010 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi maa- ja metsätalousvaliokuntaan samalla määrännyt, että ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Pekka Kemppainen, maa- ja metsätalousministeriö

- lainsäädäntöneuvos Tuire Taina, ympäristöministeriö
- yksikön päällikkö Markku Maunula, Suomen ympäristökeskus
- vesistöinsinööri Juha-Pekka Triipponen, Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- lakimies Ulla Hurmeranta, Suomen Kuntaliitto
- vesiensuojelukoordinaattori Hannele Ahponen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

Lisäksi valiokunta on saanut seuraavien tahojen kirjalliset lausunnot:

- Lapin liitto
- Suomen Kiinteistöliitto ry

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta pitää hallituksen esitystä kannatettavana ja erityisesti ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta tarpeellisena tulviin varautumisen edistämiseksi, tulvariskien vähentämiseksi ja tulvista aiheutuvien menetysten pienentämiseksi. Ilmastonmuutoksen ennakoidaan lisäävän poikkeuksellisia vesioloja, erityisesti talvitulvia ja rankkasateista johtuvia hulevesitulvia, jotka on tarpeen ottaa huomioon alueiden käytön suunnittelussa, rakentamisen ohjauksessa ja pelastustoiminnassa. Yhdenmukaisin perustein

laadittavissa tulvariskien hallintasuunnitelmissa voidaan arvioida toimenpiteitä vesistöalueen kokonaisuuden kannalta sekä sovittaa yhteen tulvariskien hallinnan tavoitteet vesienhoitosuunnitelmien tavoitteiden kanssa.

Valiokunta toteaa, että lailla tulvariskien hallinnasta säädetään erityisesti tulvariskien hallinnan suunnittelun sisällöstä ja suunnittelussa noudatettavista menettelyistä. Tulvariskien hallintasuunnitelmassa esitetään toimenpiteet, joiden avulla tulvariskien hallinta pyritään saavuttamaan, mutta toteutettavia toimenpiteitä ei ratkaista sitovasti. Käytännössä toteutettavien toi-

menpiteiden edellytyksistä ja rahoituksesta päätetään aikanaan asianomaisen lupaviranomaisen päätöksellä tai hankkeen rahoituksesta päättävän yksityisen ja julkisen tahon päätöksellä. Hallintasuunnitelmassa ei siten aseteta yksityisiin tahoihin saakka ulottuvia velvoitteita, vaan kysymys on viranomaisen suunnittelutyön järjestämisestä. Viranomaisten tulee kuitenkin ottaa hyväksytyt tulvariskien hallintasuunnitelmat soveltuvin osin huomioon päätöksenteossaan.

Valiokunta korostaa, että suunnittelu perustuu vuorovaikutukseen alueen asukkaiden ja toiminnanharjoittajien ja eri etutahojen kanssa, koska tavoitteena on mahdollisimman pitkälle yhdenmukainen käsitys tulvariskien hallinnan parhaasta järjestämistavasta. Vesistö- ja meritulvariskien hallintasuunnitelmien laatimiseksi tarvittava viranomaisyhteistyö järjestetään lakiehdotuksen 15 §:n mukaisessa yhteistyöelimessä, tulvaryhmässä. Hulevesitulvariskien hallinnan suunnittelusta puolestaan vastaa kaikilta osin kunta. Tulvaryhmässä ovat esityksen mukaan edustettuna vesistöalueen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tai -keskukset, kunnat, maakunnan liitot ja alueiden pelastustoimet.

Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen perustelujen mukaan tulvaryhmä huolehtii riittävien vuorovaikutusmahdollisuuksien järjestämisestä esimerkiksi maa- ja vesialueiden omistajille, elinkeinonharjoittajille ja vesien käyttäjiä edustaville tahoille. Alueen asukkaita kuullaan tulvariskialueiden nimeämisestä ja ehdotuksesta tulvariskien hallintasuunnitelmaksi. Valiokunta katsoo, että koska esityksen tavoitteena on parantaa kansalaisten ja yhteisöjen mahdollisuuksia vaikuttaa asuin- ja toimintaympäristönsä tulvariskien selvittämiseen ja tulvariskien hallinnan tavoitteisiin ja keinoihin, on vuorovaikutusmahdollisuuksien riittävyttä arvioitava. Vesienhoitosuunnitelmien valmistelusta on myönteisiä kokemuksia kansalais- ja ympäristöjärjestöjen osallistumisesta vesienhoidon yhteistyöryhmien työhön. Tulvariskien hallintasuunnitelmat ja vesienhoitosuunnitelmat ovat samantyyppisiä hallinnollisia suunnitelmia, joten näitä kokemuksia voitaneen hyödyntää. Valiokunta huomauttaa, että lakiehdotuksen 12 §:n mukaan

erityisesti on huolehdittava siitä, että tulvariskien hallitsemiseksi esitettävät toimenpiteet sovitetaan yhteen vesienhoidon ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi laaditun toimenpideohjelman kanssa. Tämäkin osoittaa suunnitelmien läheistä yhteyttä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tulvaryhmän kokoonpano on varsin joustava ja puheenjohtajan nimeää maa- ja metsätalousministeriö. Eri tulvaryhmien toiminta voi siten käytännössä muodostua hyvin erilaiseksi, mikä voi olla perusteltuakin alueiden tilanteiden erilaisuudesta johtuen. Maakunnan liitoilla on tärkeä yhteensovittava rooli maakuntakaava- ja maakuntaohjelmatasolla yleisesti. Huomiota kiinnittää myös se, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on vastuuviranomainen tulvariskien hallintasuunnitelmien laatimisessa, mutta tulvaryhmä hyväksyy keskuksen valmisteleman ehdotuksen tulvariskien hallintasuunnitelmaksi. Valiokunta korostaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristövastuualueen asiantuntemusta tulvariskien hallinnan suunnittelussa ja katsoo, että sen asiantuntemus tulee hyödyntää täysimääräisesti tulvariskien hallinnassa turvaten työhön tarvittavat resurssit. Käytettävissä oleviin resursseihin tulee kiinnittää erityistä huomiota, koska hallintasuunnitelman hyväksymisestä vastaa muu kuin valmisteleva taho.

Tulvariskien hallintasuunnitelmissa ja vesienhoitosuunnitelmissa tulee etsiä toimenpiteitä, jotka edistävät sekä tulvariskien hallinnan että vesienhoidon tavoitteita. Esimerkiksi vesistöjen perkaamisen sijaan tulvavesiä tulee pidättää siellä, missä niistä ei aiheudu merkittävää vahinkoa. Tulvavesien viipymää edistävät toimet voivat yleensä helpottaa tulvariskien hallintaa. Yksi tulvariskin lisääntymisen syistä on maankäyttö, jossa päällystettyjen alueiden pinta-alan kasvaminen lisää tulvien toistuvuutta ja niiden voimakkuutta. Hulevesien hallinta on erityisen haastavaa sellaisilla kaupunkialueilla, joissa rakentamattomia alueita on jäljellä vähän eikä imeytymispintaa siten enää ole. Hulevesitulvariskien hallinnan suunnittelusta vastaa kaikilta osin kunta, mitä on pidettävä siinä mielessä tar-

koituksen mukaisena, että hulevesitulvien syntytapa ja toimenpiteet niiden hallitsemiseksi ovat paikallisia ja sidoksissa maankäytön ja rakentamisen ratkaisuihin. Kaavoituksen keinoin voidaan estää hulevesitulvia, joiden riskiä tiivistyvä yhdyskuntarakenne osaltaan lisää päällystettyjen alueiden lisääntyessä. Erityisen tärkeää on huolehtia yhdyskuntajätevesipuhdistamoiden ohjauksutusten estämisestä.

Valiokunta kuitenkin korostaa, että valtiolle kuuluu yleinen maankäytön suunnittelun ohjaus, jolla voidaan vaikuttaa ennaltaehkäisevästi tulvariskeihin. Valtio ohjaa alueidenkäyttöä valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla, joita on tarkistettu valtioneuvoston päätöksellä 13.11.2008 ilmastonmuutoksen hillitsemisen tavoitteiden tehostamiseksi korostamalla, että sään ääri-ilmiöihin ja muihin ilmastonmuutoksen vaikutuksiin on varauduttava ennalta. Tarkistettujen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on otettava huomioon viranomaisten selvitysten mukaiset tulvavaara-alueet ja pyrittävä ehkäisemään tulviin liittyvät riskit. Alueidenkäytön suunnittelussa uutta rakentamista ei tule sijoittaa tulvavaara-alueille. Tästä voidaan poiketa vain, jos tarve- ja vaikutus selvityksiin perustuen osoitetaan, että tulvariskit pystytään hallitsemaan ja että rakentaminen on kestävä kehityksen mu-

kaista. Alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on tarvittaessa osoitettava korvaavat alueidenkäyttöratkaisut yhdyskuntien toimivuuden kannalta erityisen tärkeille toiminnoille, joihin liittyy huomattavia ympäristö- tai henkilövahinkoriskejä. Yleis- ja asemakaavoituksessa on varauduttava lisääntyviin myrskyihin, rankkasateisiin ja taajamatulviin.

Valiokunta toteaa, että tulvan aiheuttamista vahingoista ovat joutuneet kärsimään useat kiinteistönomistajat, jotka ovat rakentaneet kaavan ja rakennuslupan mukaisesti, kun näissä ei ole aikaisemmin riittävästi ennakoitu tulvariskejä. Lakiehdotus lisää yleistä tietoisuutta tulvariskien hallinnasta ja edistää vahinkojen ennaltaehkäisemistä. Kiinteistönomistajien tietoisuuden lisääntyminen ja osallistuminen tulvasuunnittelutyöhön edistää vahinkojen ennaltaehkäisemistä ja toimenpiteiden suorittamista tulvariskeiltä suojautumiseksi. Valiokunta kiirehtii rakennuksia ja irtaimistoa koskevan korvausjärjestelmän uudistamista.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 6 päivänä toukokuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Susanna Huovinen /sd
 vpj. Pentti Tiusanen /vas
 jäs. Rakel Hiltunen /sd
 Timo Juurikkala /vihr
 Antti Kaikkonen /kesk
 Timo Kaunisto /kesk
 Timo Korhonen /kesk

Merja Kuusisto /sd
 Markku Laukkanen /kesk
 Sanna Perkiö /kok
 Janne Seurujärvi /kesk
 Pauliina Viitamies /sd
 Anne-Mari Virolainen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.